

TEMA: A PROMOCIÓN DOS POETAS DOS 50. DAS FESTAS MINERVAIS AO GRUPO BRAIS PINTO. PRINCIPAIS AUTORES E TENDENCIAS.

ESQUEMA:

1. Características culturais.

2. A poesía

3. Os poetas:

3.2. Novoneyra

1. Caracteres culturais:

Son escritores nados entre 1930-1940. A característica principal da Xeración das Festas Minervais é o feito de non teren coñecido a guerra civil, carecen por completo da vivencia directa do conflito, anque se desenvolveu dentro dos seus resultados e son educados no réxime fascista. Conexionou estreitamente coa xeración do 36, o seu modelo é Celso Emilio Ferreiro e o seu órgano de expresión é a Editorial Galaxia, nada no 50. Sen embargo hai ruptura coa tradición literaria galega, e co sistema de ideas socio-políticas do galeguismo.

Imos ver as actitudes destes mozos:

a. Rexeitamento das fórmulas impostas e unha entusiástica adhesión ás fórmulas importadas (> liberdade fóra, outras perspectivas), como consecuencia disto viaxan a Europa, auto-stop, adhesión ao jazz e ao rock, adopción da barba como distintivo xeracional, intercambio con mozos non españois, maior liberdade sexual.

b. O contraste entre os niveis de vida e de consumo, así como de réxime político de España e a Europa capitalista dos 50, xeraron na XFM unha adhesión acrítica aos establecementos democráticos liberais da posguerra mundial. Así non se identifican coas social-democracias, senón co federalismo europeo, con nídios perfís anticomunistas. O federalismo implicaba conductas libertarias moi próximas en canto a pautas, con exclusión de drogas, ao movemento beat, ou ao chamado existencialismo venerado na figura mitificada de Jean- Paul Sartre.

c. Posteriormente ao redor de 1962 como reacción aos graves problemas de Galicia, nación oprimida, debuxarase en certos escritores da XFM unha evolución a posicións moi radicais e críticas, con frecuencia postuladas a partir de análises marxistas. En ningún caso inflúen en dito proceso a procedencia do grupo xa que os seus compoñentes son pequeno-burgueses e case ningún ten raíz obreira.

Os principais feitos colectivos nos cales, especificamente, esta xeración se implica son:

- A restauración das festas minervais compostelás.
- A colaboración no diario “La Noche”.
- A creación da colección “Illa Nova”.
- A fundación da editorial e do grupo “Brais Pinto”.
- A aparición do nacionalismo revolucionario.

***As festas minervais compostelás:**

Foron xustas poéticas de carácter académico celebradas en Compostela a partir de 1536. Coñécese o texto das obras presentadas nas de 1697, *pola honra de D. Alonso de Fonseca, “El Grande”*. No ano 1953, o SEU (Sindicato Español Universitario) restaura as Festas Minervais, anque, na súa primeira edición, sen convocar premios para a poesía en lingua galega. Nestas primeiras minervais resultou premiado un dos máis importantes poetas da XFM, Bernardino Graña no ano 1932. De aquí a 1964 viñéronse celebrando sen interrupción e case todos os poetas da XFM acadaron un premio.

***A colaboración no diario La Noche:**

O redactor-xefe deste diario Reimundo García Domínguez “Borobó” foi o que facilitou a entrada neste xornal dos poetas da XFM, case todos eles comezaron a súa vida literaria aquí: Xosé Fernández Ferreira, X.M. López Nogueira, Ramón Lugo, Franco Grande, Mourullo... naturalmente en castelán.

***A creación da colección “Illa Nova”:**

Foi cedida pola editorial Galaxia á nova xeración, anque reservándose a dirección das publicacións e a súa selección. Á súa fundación na casa de D. Sabell, asistiron as máis destacadas personalidades do ensaísmo da X. Do 36 e un importante número de mozos universitarios. Falou Illa Couto e o senso do seu discurso foi a continuidade galeguista dunha a outra xeración.

***A colección e o grupo Brais Pinto:**

Colección de poesía fundada por traballadores emigrados e estudantes galegos en Madrid, cecais foi a empresa colectiva máis significativa e característica desta xeración.

O Grupo B. Pinto tivo un carácter anarcoide, aló polo 1958, paralelo ao movemento beat norteamericano, esluíse ao comezo dos 60. O seu pensamento era nacionalista en dirección marxista. De B. Pinto parten, nalgúns aspectos, a Nova Narrativa e ademais tentaban renovar a pintura galega: “A Gadaña”.

B. Pinto era unha demanda global de poñer ao día a cultura galega, nunha dirección de vangarda e cuns presupostos políticos nacionalistas de esquerda.

*** A aparición do nacionalismo revolucionario:**

En 1962 un grupo numeroso de membros da XFM tenta romper co galeguismo culturalista e non político representado polo grupo de ensaístas de Galaxia. Tratan de reconstruír o nacionalismo activo político dende unha postura comunista obreira. Estes activistas da XFM escíndense entre os partidarios de Galaxia e os marxistas.

Fúndase a UPG en 1963 (marxista). Tamén xorde o PSG (máis moderado). Ábrese un movemento importantísimo de creación de agrupacións culturais. “O Galo”(Santiago), “O Facho” (A Coruña), “Cultural” (Vigo), “Auriense” (Ourense).

Nos anos 70, aparición do SOG (Sindicato Obreiro galego) e a UTEG (Unión de Traballadores de Ensino de Galicia), que daría lugar á Intersindical. Este nacionalismo popular revolucionario de mediados dos 70, inspira un vasto movemento literario e musical. Créase a 1º fronte armada nacionalista que foi reprimida (morte de Moncho Reboiras). Hai un proceso de incorporación interxeracional. O encontro histórico entre comunismo e nacionalismo galego, producido a partir da XFM configurou unha nova etapa da historia de Galicia.

2. A poesía da xeración das FM

O máis distintivo da XFM é a Escola da Tebra, que constitúe unha mestura de contidos existencialistas e formulacións surrealistas. O libro poético *Fabulario novo* de Cuña Novás, e *Muiñeiro de brétemas* de M. María, sinalan a aparición da Escola da Tebra. C. Novás garda silencio, mentres que M. María continua a escola en *Morrendo a cada intre e Advento*, anque agravando o ton ácido e increpante e eliminando o hermetismo do 1º libro. En *Fabulario novo* influiría Vicente Aleixandre, así coma en *Muiñeiro de brétemas*, mentres que en *Morrendo... e Advento* vese a pegada de Dámaso Alonso (*Hijos de la ira*).

A Escola da Tebra continúa nos poetas de Brais Pinto: R. Lourenzo, Alexandre Crieiro, Ferrín, Xohana Torres... Que era un grupo de estudantes de Letras que vivían por entón en Madrid e que, baixo o patrocinio de X. Ramón Fernández Oxea, Ben-Cho-Sey, levou a cabo unha intensa actividade cultural e literaria. Os seus membros inclínanse por distintas opcións poéticas, como veremos despois.

A E. da Tebra, sen ser brillante, supuxo un ataque contra o neotrobadorismo e o imaxinismo do 25.

Sen embargo foi un movemento con pouca forza, non dinámico para proxectarse cara ao futuro, por iso esmorece e pasou a ser substituída polo realismo coloquial comezado no ano 58 por M. María no libro *Documentos personaes*. Ábrese unha vía que presenta un forte carácter prosaísta, con esquemas da fala cotiá. Tamén o libro de Bernardino Graña, *Poema do home que quixo vivir* (1959) amósanos unha forma simple e natural dentro dunha atmosfera aínda existencialista. Outros textos representativos da E. da Tebra foron: *O que se foi perdendo* de Ramón Lorenzo Vázquez, *Voce na néboa* de Ferrín, *Acoitelado na espera* de Alexandre Crieiro, *Bandeiras neboentas* de Raimundo

Patiño e *Entre o si e o non* de Xosé L. Franco Grande. En 1962 *Longa noite de pedra* xeraliza a protesta social que substitúe o ton coloquial. A partir de aquí hai unha substitución da dor persoal (existencialismo da E. da Tebra) pola dor colectiva que pasa a ser o tema central da poesía galega.

3. Os poetas:

3.2. Uxío Novoneyra:

Non estamos ante un poeta prolífico, como M. María, senón ante un creador dunha obra relativamente breve e concentrada, aínda que non escasa. Novoneyra é un perfeccionista que revisa, en busca da formulación máis exacta, constantemente a súa obra.

Destaca na súa obra a unidade temático-estilística e os cambios que nela se poden apreciar non son máis que distintas dimensións poéticas e que están estreitamente vencellados ás vivencias persoais e sociais do escritor.

Na súa primeira poesía, escrita nos anos 50, que recollen *Os eidos*, *Elexías do Caurel* e *Os eidos 2*, encontramos presencias do paisaxismo, do neotrobadorismo e mais da temática existencial propia da época. Sen embargo a obra do caurelán vai máis alá e preséntanos unha vivencia total, física, sensual e mental, da natureza, que lle dá á obra un extraordinario valor cultural e antropolóxico e que ademais a dota de orixinalidade. Este personalísimo canto telúrico fan que a súa obra sexa denominada, por autores como Rodríguez Fer, metapaisaxística, isto é unha poética que versa sobre a natureza en sentido amplo, sen buscar a súa descrición física, senón procurando nela o sentido último das cousas, da humanidade e da propia individualidade.

Orixinal se amosa tamén nos versos compostos, máis ou menos, de 1960 a 1975 nos que aparece, moi marcada, a preocupación político-social. A estética de Novoneyra arrédase do prosaísmo, o coloquialismo, a sátira e o socialrealismo máis xeneralizados na poesía do momento (Ferreiro, M. María) e enlaza con Pondal, polo tanto inscríbese na liña formalista, épico-lírica, vangardista, litúrxica e vaticinante: “Elegías de Madrid”, “Letanía de Galicia e outros poemas”, “Laxeiro pintor dunha Galicia” ou “Vietnan-Canto”, escritos cunha linguaxe clara e directa.

Igualmente, os poemas novos de *Muller para lonxe* e *Do Caurel a Compostela*, sen abandonar a súa linguaxe máis persoal, sintonizan en certos aspectos, coa poética de apertura e renovación iniciada no cambio de rumbo de 1976. Esta viraxe estética dá lugar no seu caso a un redescubrimento da linguaxe, na que o autor agora parece recrearse máis, e a unha ampliación temática e estilística. Pero, por enriba de todo, os versos deste momento parecen entroncar fundamentalmente coa corrente erótica en que algúns deles se inscriben. E, da mesma maneira, en *Poemas da doada certeza*, xunto con moitos dos seus acertos anteriores, encontramos unha volta nova á recreación dos mitos das orixes e dos destinos, á reinterpretación simbólica do mar e da terra, como se vén facendo na nosa poesía dos 80, a través da reescritura de motivos históricos, míticos, paisaxísticos e do tema da viaxe.

Uxío, deixou un libro inédito *Ameto mítico*, no cal parece ser que retorna aos metros populares e ás rimas luminosas, que supón un regreso á tradición formal e temática que está marcando boa parte da poesía de finais de século, en convivencia con outras correntes rupturistas e de avanzada.

Como características xerais e dende o punto de vista formal destacamos a convivencia da dimensión popular de tipo tradicional coa vangardista. Dende o punto de vista do contido sobresa a convivencia das dimensións cósmico-telúrica, existencial e socio-política.

Outras características son:

*Creación baseada no acto da fala: poesía para ser oída e que polo tanto bota man dos recursos fónicos da lingua: fonosimbolismo, o silencio(puntos suspensivos, un só verso...).No poema “Nadal neva a neve caíndo con todo o ámeto” de *Muller para lonxe* observamos a aliteración fonosimbólica das vocais claras “a” e “e” para suxerir a brancura da neve, así como o espacio en branco para evocar o silencio que acompaña ese fenómeno meteorolóxico, e a presenza de hiperenxebrismos, vulgarismos e dialectalismos como na fala diaria do común.

*Carácter cerimonial que se manifesta sobre todo a través do aspecto dramático, litúrxico e caligráfico dos textos, podemos apreciálo no poema “Letanía de Galicia”

*A caligrafía, que é un dos trazos máis persoais de Novoneyra que entronca coa tradición que se pode atopar na literatura oriental chinesa e xaponesa, na escritura ornamental da arquitectura árabe, tamén en certa maneira na experiencia occidental dos caligramas vangardistas, e por suposto, na pintura dos graffiti.

*A elementalidade esencial: a súa poética xira en torno á procura dunha mensaxe sintética e esencial a través de símbolos elementais que se abren nunha multiplicidade de significados. Apóiase nunha lingua que repudia todo o accesorio e límitase só ao imprescindible, desembocando moitas veces no conceptualismo e no poema extremadamente curto, mesmo dun só verso.

*A ausencia da palabra: Chamada poética do silencio, a persoa que le ten que dalgún xeito adiviñar a mensaxe implícita, a palabra pode tapar significados, por iso se deixan no aire a modo de adiviñas , o que conecta a poesía de Novoneyra coa tradición popular, esa ausencia da palabra implica a acumulación de distintos tipos de expresións para traducir o innomeable, moitas veces, case incógnito. Aparecen así comodíns como : “cousa”, “xeito”...recursos como a puntuación: puntos suspensivos que moitas veces teñen un claro papel evocador.

*O trazo gráfico: maiúsculas, repetición de letras...